

JRT – teritorija jaunajiem

Jvija DŪMIŅA, tālr. 67886807

Līdz pat pavasarim Jaunajā Rīgas teātrī (JRT) nebūs redzami ne mākslinieciskā vadītāja Alvis Hermanis, ne štata režisores Māras Ķimeles jauniestudējumi – tie gaidāmi sezonas otrajā pusē. Pēc desmit gadu pauzes (tieši tik aizritējis kopš skandalozās *Salomes*) JRT iestudēs Regnārs Vaivars. Tikmēr teātra ēkas Lāčplēša ielā 25 zāles būs nodotas jauno režisoru rīcībā, ļaujot spert pirmos soļus izvēlētajā profesijā. Jaunie vārdi: **Liene Šmukste** (JRT skatītājiem pazīstama kā aktrise) un Inese Mičule; JRT turpinās strādāt arī vairākas izrādes iestudējušie Ilze Rudzīte un Varis Piņķis.

Kas gan cits, ja ne JRT

Jaunajai JRT sezonai vēltajā preses konferencē par jauno režisoru iespējām Latvijā tika runāts daudz. «Nav tā, ka kuram katram ļaujam taisīt pirmo izrādi. Ne katram vijolniekam iesācējam var uzticēt Stradivāri vijoli. Cenšos turēt ausis valā un klausīties, kad kāds iesaka, ka ir jauns režisors, kuram ir interesants skats uz teātri. Cenšamies dot šādu iespēju. (Kad būšu pensijā un pašam fantāzija ies uz beigām, es ļoti labprāt strādātu kā producentis ar jaunajiem režisoriem. Es būtu impresārijs, kas meklētu, ošņātu, medītu, kur ir jauni talanti.) Pastāvu uz to, ka jaunajiem režisoriem jādod JRT pirmā iespēja, bet arī jābūt, jo tā nav profesija, kur var sagaidīt labus rezultātus. Vajag vismaz piecas sezonas. Kad lasu, kā, piemēram, Latvijas teātra kritiķi izturas pret jaunajiem režisoriem, manuprāt, tas nav godīgi,» skaidro Alvis Hermanis. Kolēģi no citiem teātriem jautājot, kādēļ ļaujot taisīt izrādes «visādiem nesaprotamiem iesācējiem», min runas, ka jaunie režisori esot nepieciešami kā «attiecīgs fons». Alvis Hermanis atbild: «Ne Nacionālajā teātrī, ne Dailes teātrī nedod taisīt izrādes pavisam jauniem režisoriem» un saka: «Kas to citu darīs, ja ne mūsu teātris.»

Pēc šā paziņojuma teātra mākslinieciskais vadītājs iejūtas intervētāja lomā, jautājot Mārai Ķimelei, ko viņa domā par to, kā «Latvijā jaunie režisori tiek pie šprīces». (Turpmākais dialogs pierakstīts mazliet saīsinātā veidā.) Māra Ķimele uzsver – «parasti cilvēkam jābūt nekaunīgam. Tad viņš iet, uzbažas, piedāvā sevi, un, ja ir pietiekami neatlaidīgs un nekaunīgs, tad dod pamēģināt. Tas ir slikti, nepareizi. Ļoti bieži kāds dziļāks talants nemācēs tā pārdot, piedāvāt. Tādēļ tas, kas notiek mūsu teātrī (JRT), ir ļoti labs process, jo Alvis paskatās diplomdarbu izrādes, aprunājas ar cilvēku. Tas ir smalks process saprast tos, kuriem dot iespēju pamēģināt». Uz jautājumu, vai Latvijā režisoru ir par daudz vai maz, Māra Ķimele atbild: «Par maz, protams.»

Alvis Hermanis: «Jau gadiem ilgi katru gadu Mākslas akadēmiju beidz jauni cilvēki scenogrāfijas specialitātē, bet viņi līdz teātriem netiek. Visi satiekas reklāmu aģentūrās. Vai ar jaunajiem režisoriem nenotiek kas līdzīgs?»

Māra Ķimele piekrtī un runā pa mācību procesu: «Iestājoties 1. kursā, jaunieši nav lasījuši neko, nav dzirdējuši neko, nav redzējuši nevienu gleznu. Tad četru gadu laikā notiek sprādziens galvās, viņi tiešām ļoti daudz iemācās, bet nav garantijas, ka varēs būt režisori.»

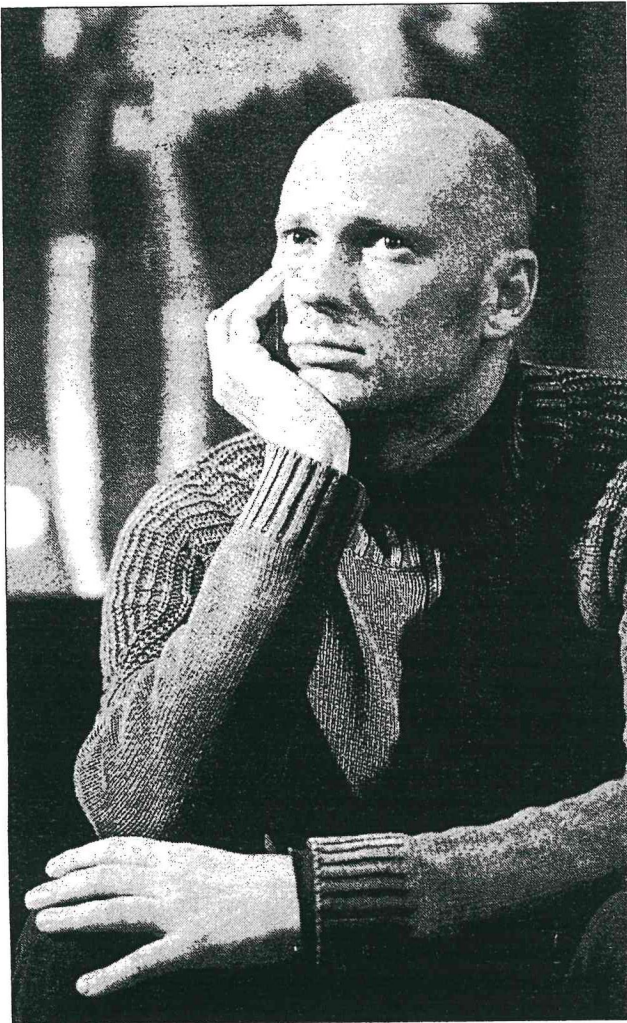
Alvis Hermanis: «Tad vēl ir viena tāda lieta, kas nav tikai teātrī. Jaunajiem māksliniekiem, lai pievērstu sev uzmanību, obligāti jābūt skandaloziem, jātaisa trobelis, mākslīgie dūmi jālaiž, vismaz lai pievērstu, pirmkārt, žurnālistu un kritiķu uzmanību. Tā ir lieta, kas liekas aizdomīga. Ir jauni mākslinieki, kas ir vairāk introverti, vairāk domā nevis par rezultātu, bet procesu. Tas arī ir viens no kritērijiem, kādus režisorus aicinu piedalīties pie mums.»

Iepazīstinot ar 2008./2009. gada sezonas repertuārā iekļautajiem jauniestudējumiem, Alvis Hermanis atzīstas, ka režisoru piedāvātās lugas nekad nelasa, jo uzskata, ka «jāuzticās režisoram, režisora uzvārdam».

Jauni un jau iepazīti vārdi

JRT jaunā sezona tiks atklāta 3. septembrī ar šogad režijas studijas beigušās Ineses Mičules veikto somu autora Juhas Jokela (1970) pirms diviem gadiem tapušās lugas *Fundamentālists* iestudējumu Lielajā zālē. Katrs šai lugā atradīs ko sev, sola jaunā režisore. Lomās Inga Tropa un Gatis Gāga.

JRT repertuārā uzņemts vēl viens diplomdarbs – **JRT aktrises Lienas Šmukstes izrāde**. Viņa izraudzījusi austriešu dramaturga Vernera Švāba lugu *Prezidents*. «Beidzamajos desmit gados tā ir visu Eiropas teātru afišās un beidzot arī pie mums,» atzīmē Alvis Hermanis. **Liene Šmukste** uzsver, ka Švābs savus darbus rakstījis «alkohola iedzīvē, bet tas nenozīmē, ka tie ir ku-kū darbi. Teksti interesanti, darbs uzrunājošs». Skatītājiem par to būs

NEIZDABĀS. Alvis Hermanis: «Man ir 43 gadi, un skaidrs, ka tiem, kam tagad 20 – laikam jau neķeru vairs tās paaudzes domāšanu. Es viņiem nevaru piemēroties, varbūt viņi var censties piemēroties mums. Speciāli izdabāt man nesanāks»

iespēja pārliecināties no 9. oktobra Lielajā zālē. Trīs pensijas vecuma kundzītes spēlēs Ģirts Krūmiņš, Andis Strods, Ivars Krasts.

Māra Ķimele iestudēs Ingas Ābeles lugu *Stāsts par jūrnieka sievu, kas bija greisirdīga uz jūru*. Tā tiek rakstīta speciāli JRT un tā aktieriem. Galvenajās lomās –

Alekseja Ščerbaka *Polustonok*. Izrādē līdz ar Ingu Alsiņu un Vari Piņķi piedalīsies, kā arī objektu leļļu režiju veidos *umka.lv* dalībnieks Mārcis Lācis. Pirmizrāde gaidāma janvārī.

Alvis Hermanis, noskatījis divas jaunās Regnāra Vaivara izrādes Nacionālajā teātrī, kas atstājušas vislabā-

Alvis Hermanis uzskata, ka Regnāra Vaivara istā publika meklējama Jaunajā Rīgas teātrī

Guna Zariņa un Gatis Gāga. Pirmizrāde plānota martā.

Varis Piņķis strādās ar 1956. gadā tapušo Džona Osborna lugu *Atskaties naidā*. «Viens no galvenajiem iemesliem, kādēļ nolēmu iestudēt šo lugu, ir tās tēma – par jauniešiem, par tiem, kuriem ir 22–23 gadi. Tas ir laiks, kad cilvēks sāk zaudēt ilūzijas par spēju ietekmēt apkārtējās pasaules gaitu, laiks, kad cilvēks patstāvīgi saskaras ar mīlestību, apnikumu, naidu un pamestību.» Lomās: Kaspars Znotiņš, Sandra Zvīgule, Andis Strods, Iveta Pole vai Inga Alsiņa. Pirmizrāde gaidāma 23. oktobrī.

Nupat par JRT štata režisoru kļuvusi Ilze Rudzīte iestudēs izrādi *Puspietura*. Idejas pamatā ir Krievijā augstu novērtēta luga – rīdzinieka

materiāla izvēli pamato Alvis Hermanis. JRT aktieri turpinās antropoloģiskos pētījumus, pievērsoties lauku tēmai. Izrādes nosaukums – *Piens*. Līdzīgi strādās aktieris Vilis Daudziņš, veidojot monoizrādi, kuras pagaidu nosaukums ir *Karš*, meklējot kara laikā pazudušā vectēva pēdas. «Mēs strādājam tā, ka izrāde ir kā nākamais pakāpiens uz jauno. Nākamā izrāde izriet no iepriekšējās. Ja nākamā izrāde sauksies *Piens*, tad tas būs tiltiņš uz *Klusuma skaņām*, kur ir piens kā izrādes elements,» skaidro Alvis Hermanis.

60 gadus veci Romeo un Džuljeta

Uz jautājumu, vai jaunie režisoru vārdi repertuārā neaizbiedēs skatītājus, Alvis Hermanis atbild: «Skatītājs ir noformējies. Pieņem, ka JRT ir 20 000–30 000 pastāvīgo skatītāju. Esmu diezgan drošs, ka šie skatītāji būs uzticīgi arī turpmāk. To skaitu objektīvi vairs nevar palielināt, jo ķebļu skaits ir limitēts un mēnesī ir tikai 30 dienas. Mēs varētu atļauties eksperimentu nākotnē turēties pie šiem skatītājiem paaudzes nozīmē. Daudzi teātri būtu būtie tie iznīcināti ar to, ka ik pēc laika pieņem jaunus aktieru kursus. Viņi nomaina paaudzes ne tikai trupās ietvaros, bet arī skatītājos. Domāju, ka JRT nekad neuzņems savu aktieru kursu (ja nu kā izņēmums – kāds īpaši interesants talants), jo tas ir veids, kā tiek atšķaidīts kodols, nogalinot saikni, kas pirms tam bijusi. Iztēlojos, ka mēs mierīgi varētu turpināt 30 gadu šajā sastāvā spēlēt. Tāpat kā mūsu jaunie aktieri spēlēja *Garajā dzīvē* vecākus, tā mūsu 60 gadus vecie aktieri varētu spēlēt *Romeo un Džuljetu*. Skatītāju paaudze novecotu līdz ar mums, mēs runātu vienā valodā. Es tomēr arī pats... Man ir 43 gadi, un skaidrs, ka tiem, kam tagad 20 – laikam jau neķeru vairs tās paaudzes domāšanu. Es viņiem nevaru piemēroties, varbūt viņi var censties piemēroties mums. Speciāli izdabāt man nesanāks.»

Starptautiskās aktivitātes

Jaunajā sezonā turpināsies JRT starptautiskās aktivitātes – turpinās ceļot *Klusuma skaņas*, *Garā dzīve* un *Soņa*. Aizvadītajā sezonā ārzemēs nospēlētās 65 izrādes, un šosezon izrāžu skaits un aptvertā ģeogrāfija būs līdzīgi plaša. Alvis Hermanis secina, ka uz starptautiskā fona Latvijā teātra dzīve ir ļoti dzīvīga, aktieru līmenis – ļoti augsts. Viņš uzsver – kopumā kultūras nozare Latvijā nevar zēloties: «Domāju, ka māksliniekiem ir paveicies ar kultūras ministri. Helēna Demakova izdarījusi ārkārtīgi daudz, lai māksliniekiem un kultūras darbiniekiem Latvijā nedarītu pāri.»

Televizors apnicis?

Skaitļi ļauj pagājušo JRT sezonu uzskatīt par veiksmīgu. Izrādes ir ļoti apmeklētās – zāles piepildījums pagājušajā sezonā bijis 91 procentos. Kopumā aizvadītajā sezonā JRT apmeklējuši 76 000 skatītāju; nospēlētās 414 izrādes, bet ieņēmumi sasnieguši 63 000 latu.

Vislabāk apmeklētā un visvairāk spēlētā Lielās zāles izrāde ir atjaunotais *Revidents*, ko noskatījušies 14 000 skatītāju. Visvairāk rādītā – 39 reizes – Mazās zāles izrāde ir bērniem adresētā *Ja tu esi sivēns* (režisors Varis Piņķis). Starp Mūzikas un teātra muzejā Talsu ielā 1 rādītajām izrādēm visvairāk apmeklētā un spēlētā ir *Klusuma skaņas* (režisors Alvis Hermanis). Viņš norāda, ka «augsts skatītāju apmeklētības procents patlaban vērojams visā pasaules teātrī. Visās valstīs, kur esam ceļojuši, neskato ties uz izrāžu kvalitāti, vērojams milzīgs skatītāju entuziasms. Nezinu, ar ko to izskaidrot. Vai viņiem pa vakariem mājās nav ko darīt? Televizors apnicis? Katrs var pats fantazēt, kāpēc tā notiek, bet šāda tendence ir visur. Tas ir dīvaini, jo acīmredzami, ka teātrim pašlaik nav tie labākie laiki. No mākslinieciskā viedokļa ir drīzāk tāds bezvējš, ja salīdzina ar laiku pirms 20 gadiem. Protams, konteksts ir pilnīgi citāds. Tad sabiedriskā dzīve piedāvāja mākslai īpašus iedvesmas apstākļus. Tagad tā gluži nav.»

JRT – noplucis vēl kādu laiku

Fakts, ka JRT nepieciešams remonts, nav apgāzams. Kultūras ministrija teātra ēkas remontu iekļāvusi kultūras infrastruktūras uzlabošanas programmā *Mantojums – 2018*, kas paredz līdz Latvijas valsts 100 gadu jubilejai savest kārtībā 105 kultūras objektus. Bija plānots, ka JRT remonts varētu sākties šogad. «Pirms gada vai diviem kultūras ministrei bija liels entuziasms sākt šo procesu, bet tas ir projekta līmenī. Vispārējais finanšu stāvoklis valstī ir tāds, ka tagad tas, šķiet, nav reāli. Nevainoju kultūras ministri, drīzāk politisko eliti, kas novedusi mūs pie tā, ka esam inflācijas rekordist», situāciju komentē Alvis Hermanis.

P. S.

Uz jautājumu, vai ir saņemis viņam piešķirto Triju Zvaigžņu ordeni (varbūt pa pastu), Alvis Hermanis atbild kodolīgi: «Esmu ārkārtīgi pateicīgs par ordeņa piešķiršanu un apbalvojumu ļoti augstu vērtēju, bet es to joprojām gribu saņemt tikai tad, kad Latvijā būs prezidents. Šobrīd ir tukša vieta.» ■